Bibl. Jagiell.

Rok I. Żydowska Gazeta Robotnicza. Organ partyi socyalno-demokratycznej. Nr. 21.

די אדרעסע פון דער רעדאקציע און אדמיניסטראציע:
Jüdische Arbeiter Zeitung
Kraków,
Sławkowska 29.
טעלעפאָן נומער 624
איינצעלנע נומער 8 העל.

יודישע ארבייטער=צייטונג

ארגאן פון דער סאציאל־דעמאקראטישער פארטיי.

ערשיינט יעדען פרייטאג.

אבאָנאמענטס־פרייז:
יעהרליך: 4. קראָנען.
האלביעהרליך: 2. קראָנען.
פיערטעליעהרליך: 1. קראָנע.

פרייז פון אנאָנסען:
פיר יעדער שורה פעטיט אָדער איהר פלאטץ 10 העללער.

Kraków, piątek 25 sierpnia 1905. נומר 21. קראקוי, 25 אויגוסט 1905.

גענאסען, פערשפרייט די „יודישע ארבייטער צייטונג"!

א „קאנסטיטוציע" אין רוסלאנד.

ענדליך דאָך אמאל, האט זיך נעוויס ארויסגעריסען פיעל פון מויל, דערזעהענדיג דעם נייעם מאניפעסט. דאס וואס מען האט נעהאלטען מיט יאהרען צוריק פאר אונמעגליך, דאס וואס האט נאך נעסטערן אויסגעזעהן אונוואהרעיינליך, האט היינט פאסירט. אין א ספעציעלען אוקאז רופט דער צאר צונויף א דומא פון אויסגעוועהלטע דעלעגאטען. ווי די וואהלען זעהען אויס, וועלען מיר ווייטער זעהען, אָבער דאס אליין, אז די פערזאָנען וועלען ניט זיין בעשטימט פון צאר, ווי די בעאמטע וועט זיי אנגעבען אנ׳אנדער כאראקטער: אויב ניט פון גערעכטינקייט איז פון אונאבהענגינקייט. און אין דעם בעשטעהט די היסטאָרישע בעדייטונג פון דעם פאקט.

ווי די „קאנסטיטוציע" זעהט אויס, איז גענוג אויב מיר וועלען זאָגען, אז דאָס רעכט צו שטימען האָבען נור מענשען, וואָס צאָהלען דירה־געלד מעהר ווי 800 רובעל און אויך זיי וועהלען ניט דירעקט די אבגעאָרדענטע; זיי וועהלען איצט די וועהלער. אזוי איז אין די שטעדט, אויף׳ן דאָרף איז נאָך ערגער. דאָרט זיינען די וואהלען דרייפאכיגע. דאָס הייסט די פויערים (נאטירליך נור רייכע) וועהלען אויס דעלעגאטען, וועלכע וועהלען ערשט אויס וועהלער. אזויערנאָך זענען די וועהלער דורכגעזיפט דורך א צוויי־ און א דרייפאכיגע זיפ. אזוינס קען נאָך קיין לאנד ניט. זאָגאר גאליציען, וועלכע איז אין פיעל הינזיכטען געוועזן א מוסטער פאר בולינין׳ען, אייב אָבער די דאָרפישע וועהלער האָט בולינין בעהאנדעלט ווי שטיף־קינדער, געפעלען איהם גראָד פויערישע אָבגעאָרדענטע. זיי זענען דעריבער קודם פאר אלע אנדערע קאנדידאטען. עס וועט ווערען קלאָר, ווען מיר וועלען דערמאָהנען, אז דער רוסישער מוזשיק שטעהט נאָך אויף זעהר א ניעדריגען קולטורעלען צושטאנד. אז ער גלויבט נאָך אין פיעל ערטער אין צאר. אזוי זעהט אויס דער וואהל סיסטעם אין רוסלאנד גופא. פאר פוילען, טורקעסטאן, קאווקאז און עטליכע וואנדערנדע אזיאטישע פעלקער דארפען מען נאָך איצט אויסארבייטען א נייעם שווינדעל. און עס איז זיך נימאָ צו וואונדערן, וואָס די „קאָנסטיטוציע" איז פארטאצקע אויסגעשריבען, מיט די ווייסע פעדים פון געשווינד אויסגעטראכט, שווינדלען, וועלכע רייסען אָבער אויס די אויגען; וואָס זי איז נאָר איינפאך ניט געענדיגט. דאָס ערקלעהרט זיך דערמיט, וואָס די רעגירונג האָט ביז דער לעצטער מינוט ניט געמיינט ערנסט מיט דעם זאָגען. איצט אין דער לעצטער מינוט, ווען מען האָט זיך ארומגעזעהן, אז וואָס עס איז, אָבער געבען מוז מען און אז אין א פאָר וואָכען ארום קען שוין זיין צו שפעט, האָט מען אין דער גיך גענומען איבערשרייבען די ערנסטע פאראגראפען פון דער עסטרייכישער און דייטשער קאָנסטיטוציע. דאָס רעשט איז שוין ריינע צארישע ווילקירען, וועלכע רעכענען זיך ניט מיט קיין זאך און קיינעם.

נור ניט דעריבער מאכען אלע, זאָגאר די בורזשואזע פרעסע, חוזק פון דער קאָנסטיטוציע. איהר פעהלען די הויפט סמנים, וואָס יעדע קאָנסטיטוציע מוז האָבען, איהר פעהלט: מאכט און פרייהייט, איהר פעהלט אלזא לייב און לעבען. אמאָל, פאר די רעוואלוציעס האָבען די מלכים געהערשט אייבעראל אבסאָלוטיש; נאָך די רעוואלוציעס האָבען זיי אָבגעטראטען פון זייער מאכט דעם פאָלק, אָדער דעם פארלאמענט. פון דאן אָן קען שוין דער מלך אליין ניט ארויסגעבען קיין געזעטצען, דיזעס רעכט פון פאָלק הייסט א קאָנסטיטוציע און אזא פארלאמענט הייסט א געזעטצגעבערישער. דער פארלאמענט גיט ניט נור ארויס נייע געזעטצען, נור ער גיט אויפזיכטונג אויף די רעגירונג, ווי אזוי זי פיהרט איין די געזעטצען אין לעבען, ווי זי ווירטשאפטעט און ז. וו. ווען די רעגירונג טהוט ניט אזוי ווי ער הייסט, דאן האָט ער פיעל מיטלען זי דערצו צו נויטהען, ער ציהט איהר צוריק זיין קרעדיט, גיט איהר ניט קיין זעלנער און קען זאָגאר די מיניסטארען שטעלען פאר׳ן געריכט. דאָס איז איינס, נור די מאכט אליין וואָלט נאָך געוועזן ווייניג, ווען עס זאָל ניט זיין די נויטהיגע פרייהייט צו רעדען אין פארלאמענט און נאָכהער עס אין דער פרעסע איבערדרוקען. ווען ניט די פרייהייט, וואָלט דער עולם נאָר ווייניג געהאט א בעגריף אום וואָס עס האנדעלט זיך; ווען ניט די אונריהרבארקייט פון אנ׳אבגעאָרדנעטען, וואָלט זיי די רעגירונג גערודפ׳ט פאר יעדעס וואָרט קריטיק.

אין רוסלאנד איז ניטאָ ניט די ערשטע און ניט די צווייטע. די דומא איז א בעראטהונגס־אינסטיטוציע. זי האָט ניט קיין דעה, זי קען נור געבען אנ׳עצה און אויך נור דאן ווען מען פרעגט זי. פיעל אנגעלעגענהייטען זיינען אויסגעשלאסען פון איהר קאָמפעטענץ. איבער מיליטער צב. האָט זי נאָר ניט וואס צו רעדען. און זאָגאר די עצה קען זיך די רעגירונג לייכט פערשפאָרען, ווען זי וויל נור. זי קען איינפאך אויסמיידען די דומא און אריינגעבען דעם פראָיעקט פון געזעץ גלייך אין שטאאטליכען ראטה (אזוי ווי אונזער העררן־הויז). אזא „פארלאמענט" האט אלזא ניט קיין בייטש אויף די רעגירונג, נור פארקעהרט, די רעגירונג האָט אויף איהם א בייטש. אזוי זעהט אויס די מאכט פון דער דומא. ניט בעסער זעהט אויס די פרייהייט. דעם אבגעאָרדענטען קען מען ארעסטירען גלייך מיט אלעמען; ער איז פאראנטוואָרטליך פאר אלעס וואָס ער רעדט געגען דער רעגירונג. דאָס פובליקום איז אויסגעשלאָסען פון די זיטצונגען, די בעריכטען מעג מען דרוקען נור ווען דער פרעזידענט פון דער דומא ערלויבט עס. ווען מיר וועלען נאָך צוגעבען, אז עס זענען ניט אָבגעשאפט געוואָרען די אויסנאהמ׳ס געזעטצען געגען יודען און פאליאקען, אז די זשאנדארמעריע בלייבט ביי איהר מאכט, אז מען האָט ניט געגעבען קיין אמנעסטיע, קען מען שוין האָבען א בעגריף וואָס דאָס איז פאר א קאנסטיטוציע.

און וואָס איז מיט יודען? ווי עס איז בעוואוסט האָט די רעגיערונג אנפאנגס געהאט די חוצפא מאכען פון יודען אנ׳אויסנאהם און ניט געבען זיי קיין וואהל־רעכט. פערלירען וואָלטען יודען דערביי אמת ווייניג, ווייל ערשטענס ווי מיר האָבען געזעהען, איז דאָס וואהל־רעכט גאָר ווענינ ווערטה, צווייטענס כל זמן די ווילדע אויסנאהמס געזעטצען עקזיסטירען איז ניטא וואָס צו רעדען, די יודישע לאגע זאָל זיך פארבעסערן. אָבער עס איז געוועזן א פאטש אין פנים. מאכען פון יודען אנ׳אויסנאהם, שטעלען זיי אין איין שורה מיט ציגיינער און מערדער, דאָס וואָלט נאָך פערערגערן די אזוי אויך שוין גענוג גרויליכע לאגע פון די יודען אין רוסלאנד. ווי נור אבער די עפענטליכע מיינונג איז דערפון געוואהר געווארען האט זיך אויפגעהויבען א פראָטעסט. אלע ליבעראלע און ראדיקאלע צייטונגען האבען אויסגעוויזען, אז א חוץ וואס עס איז אונמענשליך, וועלען די יודען מיט רעכט ווייטער אגיטירען געגען דער רעגירונג. אין דעם איצטיגען מאניפעסט געפינען

Proszę zawsze żądać **Wyrobu krajowego!**

Munka oszczędzające, jędrne mydło

z „nosorożcem" lub „kosą"

z Pierwszej Galicyjskiej Parowej Fabryki **mydła i świec**

Szymona Munka w Żywcu

(Założonej w roku 1846) Próbki i cenniki darmo.

Wydawnictwa Spółki nakładowej „Książka".

*****Blos Wilhelm.** Rewolucya Francuska. Z 2 rycinami. Dwa tomy. (Na cienkim papierze 2 tomy w jednym). Cena 12 koron.

*****Feldman W.** O Rosyi. Cena 1 korona.

*****Informator.** Stronnictwa polityczne w Królestwie Polskiem Cena 2 korony.

Kalthoff Albert. Światopogląd religijny. (Treść: Przedmowa. Wstęp. — Nieskończoność świata. — Zachowanie siły. — Teorya rozwoju. — Pochodzenie wiary w Boga. — Treść wiary w Boga. — Modlitwa. — Stary i nowy człowiek. — Wiara i wiedza. — Wiara i jednostka. — Wiara i życie. — Prawo dziedziczności. — Prawo przystosowania. — Idealizm. — Ideał i życie. — Ideał jednostki. — Ideał społeczny. — Ideał religijny. — Wspólnota religijna. — Kult religijny. — Biblia. — Nauka religii. — Religijne wychowanie młodzieży. — Symbole religijne. — Religia a klechy. — Rzut oka wstecz). Cena 3 korony 20 halerzy.

*****Kasprowicz Jan.** Chrystus. Poemat społeczno-religijny. Cena 3 korony w oprawie.

*****Mańkowski Mieczysław.** U stóp szubienicy. Urywek ze wspomnień więziennych „proletaryatczyka". Cena 60 halerzy.

*****Marks-Engels-Liebknecht.** Odbudowanie Polski. (Zbiór artykułów o kwestyi polskiej.) Cena 2 korony.

*****Narkiewicz-Jodko i Szymon Dykszstajn.** Polski Socyalizm Utopijny na emigracyi. (Dwie rozprawy). Cena 1 kor. 20 hal.

Orkan Władysław. Herkules nowożytny i inne wesołe rzeczy. (Zbiór nowel). Cena 2 korony.

Orkan Władysław. Ofiara. Fragment w 3 aktach z 1846 r. Cena 1 korona 50 halerzy.

Orkan Władysław. Wina i Kara. Tragedya w 3-ech aktach. Cena 2 kor.

*****Płochocki Leon.** Rosyjskie partye polityczne i ich stosunek do sprawy polskiej. (Treść: Przedmowa. — 1881 — 1903. Rosyjskie stronnictwa polityczne w przededniu wojny. — Stronnictwa rosyjskie wobec sprawy polskiej. — Dodatki). Cena 3 korony.

*****Stepniak S.** Losy nihilisty. Romans. Z przedmową Jerzego Brandesa. Cena 6 koron.

Verhaeren E. Jutrznie. Dramat społeczny. Przekład Maryi Markowskiej. Cena 2 korony.

* * *

*****Gierszyński Henryk dr.** Emigracya i Skarb narodowy. Cena 20 halerzy.

*****Luśnia Michał.** Jak się narody rządzą? (Wydawnictwo Związku Postępowej Młodzieży Polskiej z funduszu imienia H. Bukowskiego). Cena 60 halerzy.

*****Plechanow.** Anarchyzm i socyalizm Cena 2 koron 60 hal.

*****Rocznik Związku Postępowej Młodzieży Polskiej.** Rocznik I. 1905. Cena 1 korona.

Rops F. Porządek panuje w Warszawie. (Wspaniała heliograwura). Cena 7 koron 50 halerzy.

*****Zmowa powszechna przeciw rządowi.** (Wydawnictwo Ludowego Koła Oświaty). Cena 30 hal.

Wydawnictwa, oznaczone gwiazdką (*) nabywać można również na specyalnym cienkim papierze).

Do nabycia we wszystkich księgarniach.

Pod prasą i wkrótce wyjdą.

Jaeckh G. Historya Międzynarodowego Stowarzyszenia Robotników.

Promus C. Powstanie chrześciaństwa.

Wasilewski Leon. Rządy konstytucyjne w Zachodnie Europie i Ameryce.

צו בעקומען אין אלע גרעסערע געשעפטען

PARVEOL

!!

די ריינסטע

גוואראנטירטע

פפלאנצונגס

פוטער

פארטרעט פאלשטענדיג
דאס נאטירליכע פוטער.

נויטהיג אין יעדער יודישער
קעך צום קאכען, פרעגלען
און באקען.

און דער פאבריק פון יאנ. זינגער אין ביעלסק (עסטרייכישע שלעזיען).

דער גענ. פערטרעטער פיר גאליציען און בוקאווינא:

Simon Loria, Kraków, Sebastayna 20.

Do

Ameryki!

jakoteż do innych zamorskich krajów przeprawia najtaniej powszechnie znana firma

B. Karlsberg, Hamburg

Ferdinandstr. 15.

☛ **Nim kto szyfkartę kupi, niech porówna moje ceny z cenami agentów okrętowych.**

Skład Piwa Karwinskiego

Jego Eksc. hr. Larisch-Mönnich'a

Kraków, ul. Poselska 15 — Telefon 431

poleca P. T. Publiczności swoje wyśmienite piwa

jako specyalność

PIWO ZDROWOTNE

à la Kulmbachskie

(Granatbräu)

I PIWO CESARSKIE

à la Pilzneńskie, beczkowe i butelkowe.

jako specyalność

Wysyłka do domu. — O liczne zamówienia uprzejmie uprasza

Skład Piwa Karwińskiego

Wydawca i odpowiedzialny redaktor **Ignacy Gross.**

Z drukarni Józefa Fischera w Krakowie

„ארבייטער־בעוועגונג" און „ציוניסטישע־בעוועגונג" זענען אזעלכע צוויי, פֿון גרונד אויס פֿערשיעדענע בעגריפֿען, וואָס דאָס צונויפֿמישען זיי איז מעגליך נור אין קאָפּ פֿון ניט־דערפֿאָהרענע אָדער „אַנגעלייענטע".

גראָד די פּועלי־ציון האָבען ליעב צו זאָגען, אַז זיי זענען אָרטאָדאָקסישע מאַרקסיסטען; זיי הערען ניט אויף צו ריידען פֿון קלאַסען־בעוואוסטזיין, קלאַסען־אינטערעסען, פּראלעטאַריאַט א. ז. וו. און פֿיהלען ניט און זעהען ניט, אַז דאָרט וואו זיי בענוצען די ווערטער זענען זיי מעהר ניט ווי א פּוסטער קלאַנג.

בשעת מיר ריידען פֿון ארבייטער־קלאַס, לעגען מיר אויף איהם גרויסעם געוויכט, ווי אויף דעם שליח פֿון דער היסטאָריע צו ברייננען דער מענשהייט דאָס נויטינע גליק, וואָס קיין שום אַנדער קלאַס קאָן נ י ט ברייננען, הייסט עס:

מיר זענען מודה אין דער ריכטינקייט פֿון דער טעאָריע, וואָס זאָגט: די גאַנצע געשיכטע איז מעהר ניט ווי א שטרייט צווישען די פֿערשיעדענע געזעלשאַפֿטליכע קלאַסען, וועגען דער אויבערהאַנד אין דער געזעלשאַפֿט. יעדער קלאַס האָט אין זיין צייט געהאַט דורכצופֿיהרען אין לעבען אַן׳אַנדער היסטאָרישעם פּרינציפּ, אין וועלכען די געזעלשאַפֿט פֿון יענער צייט האָט זיך געניטיגט. דאָס היסטאָרישע פּרינציפּ, וואָס די פֿערשידענע קלאַסען האָבען אין פֿערשידענע צייטען געהאַט דורכצופֿיהרען, איז געוועזען איינג צונויפֿגעשמאָלצען מיט די לעבענס־אינטערעסען פֿון דעם דאָזיגען קלאַס. דערפֿאַר האָט יעדער קלאַס, אין זיין צייט, ניט געשפּאָרט קיין קרבנות, וועלכע זענען נויטיג געווען אין שטרייט פֿאַר דער אויבערהאַנד פֿון דעם דאָזינען קלאַס, פֿאַר דער אויבערהאַנד פֿון דעם דאָזינען פּרינציפּ וואָס האָט געמוזט דורכגעפֿיהרט ווערען אין לעבען.

יעדער קלאַס, בעת ער האָט געפֿיהרט דעם שטרייט פֿאַר זיין הערשאַפֿט, האָט נ ע וו אוס ט, וואָס ז יי נ ע אינטערעסען, וואָס די אינטערעסען פֿון דעם קלאַס פֿאָדערן. וואָס פֿאַר א ווערטה זיין שטרייט האָט פֿאַר דער נ אַ נ צ ע ר נאַציאָן — און ער האָט אַלע מאָל נ ע ה אַ ט אזא ווערטה — האָט ער ניט געוואוסט, און זיך ניט געקימערט דעריבער. קוים האָט ער אָבער זיין שטרייט געענדיגט, געוואונען די אויבערהאַנד, אָנגעהויבען זעהן אין ז יי נ ע אינטע־עסען, די אינטערעסען פֿון דער גאַנצער נאַציאָן, פֿון דער מינוט אָן „שלאָגט ער אוס אין זיין געגענזאַץ", וואַקסט אין איהם גופא אויס דאָס געוועהר, פֿון וועלכען ער מוז מיט דער צייט פֿאַלען אין שטרייט מיט א נידרינען קלאַס, וועלכער הויבט אָן א שטרייט דערפֿאַר, אַז ע ר זאָל געווינען די אויבערהאַנד.

די שטאַרקייט פֿון יעדען קלאַס אין זיין צייט האָט געשטעקט דערין, וואָס ער האָט זיין גאַנץ לעבען איינגעשטעלט פֿאַר זיינע ק ל אַ ס ע ן־אי נ ט ע ר ע ס ע ן, זיין שוואַכקייט — וואָס ער האָט נאַציאָנאַלע אינטערעסען אויסגעמישט מיט די ערשטע. זיין היסטאָרישע אויפֿגאַבע ליעגט אויף איהם אַלס בעשטימטער קלאַס, דער וועג, דורך וועלכען ער קאָן אויספֿיהרען זיין אויפֿגאַבע, זענען זיינע לעבענס־אָדער קלאַסען־אינטערעסען.

אַזוי איז אויפֿגעקומען און געפֿאַלען דער ערשטער געזעלשאַפֿטליכער קלאַס: די גייסטליכע; אַזוי איז אויפֿגעקומען און געפֿאַלען דער צווייטער קלאַס: די אַריסטאָקראַטיע; אַזוי איז אויפֿגעקומען דער דריטער קלאַס: די בורזשואַזיע.

און דער טאָג, ווען די בורזשואַזיע האָט געוואונען די אויבערהאַנד, איז דער געבורטס־טאָג פֿון דעם פֿיערטען קלאַס, וועלכער פֿיהרט איצט אין אייראָפּאַ דעם שטרייט אויף טויט און אויף לעבען מיט דעם דריטען קלאַס.

איצט איז זיין — דעם פֿיערטען קלאַס׳ס — צייט דורכצופֿיהרען אין לעבען אַ נייע היסטאָרישעם פּרינציפּ מיט די אַלטע מיטעל: שטרייטען אין די ראַהמען פֿון זיינע קלאַסען־אינטערעסען.

און אַזוי ווייט, ווי ער קומט אויף פֿאַר אונז אַלס שליח פֿון דער היסטאָריע, ווי ווייט ער פֿערשטעהט זיין אויפֿגאַבע און טהוט דאָס וואָס ס׳איז נויטיג כדי זי אין לעבען אויסצופֿיהרען, האָט ער זיין מאַכט, האָט ער זיין בעזונדערן ווערטה.

קומען אָבער אַרבייטער צו אַרבייטען אין וועלכען עס איז ענין אינ־איינעם מיט אַנדערע, ניט אַרבייטער, שטרייטען זיי פֿאַר אַזוינע אינטערסען, וואָס זענען נוגע ניט נאָר זייער קלאַס — הערען זיי אויף צו זיין די היס־טאָרישע שליחים, היסטאָרישע מיוחסים, און זענען זיך פּשוט׳ע יודען פֿון א גאַניץ יאָהר. אַלס „קלאַס" האָבען זיי דאָרט קיין ווערט ניט, ווייל זייער שטרייט הערט אויף צו זיין א קלאַסען־שטרייט, די אינטערעסען — ניט קיין קלאַסען־אינטערעסען.

שוין דערמיט אַליין, וואָס די „פּועלים" זעהען אין ציוניזם — אָדער טעריטאָריאַליזם, דער חלוק צווישען די ביידע איז דאָך אין כלל גענומען נאָר א פּראַקטישער אָבער ניט קיין פּרינציפּיעלער — די תשובה ניט נאָר אויף דער יודען־פֿראַגע נאָר אויך אויף דער יודישער אַרבייטער־פֿראַגע, זאָגען זיי זי זיך אָב פֿון די אַלגעמיינע יסודות, אויף וועלכע די גאַנצע קלאַסען־טעאָריע איז אויפֿגעבויט. „פּועלים", אַלס א בעזונדער קלאַס קאָנען אין ציוניזם ניט שפּיעלען קיין קלאַסען־ראָליע און ניט פֿיהרען קיין קלאַסען־פּאָליטיק. אי ן ציוניזם, האָבען זיי קיין שום רעכט ניט צו קוקען אויף זיך ווי אויף פּראָגרעסיווע געזעלשאַפֿטליכע עלעמענטען און אויף אַנדערע ווי אויף רעאַק־ציאָנערע, בורזשוא א. ז. וו. דאָס ציעל און די מיטעל פֿעראייניגט אַ ל ע,

— און וואָסערע טהייל פֿון אייער אַרבייט האָבען מיר געמאַכט דורך דער צייט? — האָט אויפֿסניי געפֿרעגט דער קאַפּיטאַן מרוישענדיג מיט די אויגען.

— הערר — האָט דער בויער געענטפֿערט שלעכט בעהאַלטענדיג זיין לייבט געלעכטער — בייזער זיך נישט, וואָס איך וועל זאָגען. אין דער ערשטער האַלבע שטונדע האָט איהר געמאַכט דאָס, וואָס מיר מאַכען אין דריי פֿיערטעל אין די פֿאָלגענדע אַזוי פֿיעל קוים, וויפֿיעל מיר אין א האַלבע שטונדע; אין דער דריטער האַלבע שטונדע האָט איהר געמאַכט אַזוי פֿיעל וויפֿיעל אונזערע פֿינפֿ־צעהן מינוט, און אין דער פֿיערטער וויפֿיעל אונזערע צוויי מינוט.

דאָס געלעכטער איז יעצט פֿערשוואונדען פֿון זיין געזיכט, א פֿלאַם האָט זיך אָנגעצינדען אין זיינע אויגען, ווען ער האָט געזאָגט:

— און יעצט, ווי עס ווייזט זיך מיר אויס, איז אייער אַרבייט אויף היינט שוין געענדיגט, איהר וועט געהן אַנידער זעצען צום טיש, איהר וועט זיך אָנעסען צו דער זעט, אָנטרינקען זיך גוט; און מיר וועלען געהן עסען אַשטיקעל ראָזאָווע ברויט און מיר וועלען צוריק קעהרען צו דער אַרבייט, וועלכע וועט דויערן, אוש ביז צו זון־אונטערגאַנג, אוש ביז דער לבנה וועט נישט אויפֿשיינען. און וואָס אייך אָנבעלאַנגט, ווייס איך נישט ווי אַזוי, נישט וואו איהר וועט שלאָפֿען אויך נישט וואָס פֿאַר א ווייסער קערפּער עס וועט זיך אייך צו טוליען, אין דער צייט ווען די נאַכט שטונדען וועלען פֿליעסען, און ווען די שטערן וועלען פֿערלאָשען ווערען, געפֿינען מיר זיך שוין ביי דער אַרבייט — דענקט נאָך, איך בעט אייך: פֿאַר וואָס? עס איז מיר נישט בעקאַנט, וואָס פֿאַר א שפּיעל אָדער פֿערוויילונג וועט איהר זיך מאַכען מאָרגען צוריקקערענדיג אהיים; אָבער מיר, אַזוי געשווינד ווי דער מאָרגען בעגינט קומען מיר אויפֿסניי דאָ אהער, דאָס איז אַזוי, ווי עס זאָל נישט עקזיסטירען דער נעכטיגער טאָג, און ווי מיר וואָלטען גאָר נישט דורך דעם טאָג נישט געטהון. און די אַרבייט פֿון היינטיגען טאָג, וועט פֿאַר אונז גאָר נישט זיין דען מיר וועלען גאָר נישט פֿערדיענען מיט איהר אין גאַנצען קיין אפרוה. און איבערמאָרגען וועט זיין דאָס איינענע, דעם נעכסטען טאָג ווידער דאָס איינענע, ביז צו דער ווייל, אַז קיין איינציגער טאָג וועט נישט פֿאָלגען, אום אונז אויף נייע אַרבייט רופֿען. אַלוא ווען איהר דענקט אונז ווידער צו בעוואָרפֿען מיט אַנייעם שטייער אָדער מיט א שיווערינקייט, דאַן דענקט גוט איבער ווענען דעם צוערשט, דען מיר זענען שוין נישט אומשטאַנדע מעהר אויסצוהאַלטען. דאָס אַלעס זאָג איך אָהן שרעק, ווייל איך זעה, אַז אַ דער מענש אין קלייד פֿון שוואַרצען סאַמעט און אין גאָלדענעם קיטעל, איז דער קעניג; איך דענק נישט, אַז ער זאָל מיך וועלען דערהרגנען פֿאַר דעם, וואָס איך האָב גערעדט, ווייל ער האָט דאָך נענוג טערקען פֿאַר זיך צו דערהאַרגנען אויך זיין ויענעם שווערד ביי דער זייט.

דאַמאָלס האָט דער קאַפּיטאַן געזאָגט:

— האָב איך, א קעניג, דיעזען מענשען צו שלאָגען? צו מעגליך האָט ער דאָס געזאָגט אויף דיין שטעל דעם בעפֿעהל, וועלכען דו אַליין האָסט געהאַט צו זאָגען?

— שלאָג איהם נישט, ווייל ער האָט גרינדליך גערעדט — האָט דער קעניג געענטפֿערט אויף דעם. — הערט צו די לעהרע פֿון דעם בויער, מיינע הערן און פֿיהרער פֿון מיין רייך! יעדאָך, ווען עפּעס איין אַנדערער וועט אַרויסזאָגען אונזער געדאַנק, שטעהען אויף נייע געדאַנקען אין אונזער קאָפּ, וואָלט איך דאַמאָלס גע־האַט איין אַנדערע לעהרע צו זאָגען אייך. איך פֿערהאַלט מיך דערוויייל פֿון דעם. דערווייל לאָמיר געהן זיך אביסעל קרעפֿטיגען.

אַזוי האָט דער קעניג דערוויייטערט זיך דאַמאַלס מיט דער שליאַכטע נאָכדעם האָבען זיי זיך אַנידער געזעצט אויפ׳ן ברעג פֿון טייך, ווי זיי האָבען גע־געסען, געטרונקען און זיך משמח געווען, די רעשט פֿון נאַסטמאָהל האָט דער קעניג געהייסען אוועק טראָגען די אַרבייטער, אויך א גענוג איבערפֿליסיגע פּאָרציע וויין, בעשענקענדיג ביי דעם דעם אויפֿזעהער מיט אַגרויס שטיק גאָלד. און יעדען פֿון דער מאַסע מיט דריי שטיק זילבער. און ווען די אָרימע מענשען האָבען דער־

מיר דעריבער דעם אויסנאהם ניט, נור צו די יודען האבען דאס רעכט צו וועהלען און געוועלט ווערען, ווייס מען עד היום ניט.

דער רוסישער צאראט האט אנגעוואָרען די געלעגענהייט זיך וועניגסטענס אויף א לאנגע צייט צו רעטען. ־י איצטיגע קאנסטיטוציע קען קיינעם ניט צופרידען שטעלען, זאָגאר די בורזשואזיע און מכל שכן דעם פראָלעטאריאט. ער האָט מיט זיין בלוט אויסגעקעמפפט די נאָכגעבונגען און אין דער לעצטער מינוט מיידעט מען איהם אין גאנצען אויס. איצט וועט זיך אלזאָ אָנהויבען א קאמפף אויף טויט און לעבען.

אין מאניפעסט דריקט דער צאר אויס די האָפנונג, אז די דומא וועט צוריק דערנעהנטערן דאָס פאָלק פון טהראָן. פון דער תשובה וואָס דאָס ארבייטער פאָלק וועט איהם אין גאַנץ רוסלאנד געבען, וועט ער געוואָהר ווערען, אז דער תהום צווישען פאָלק און צארישען טהראָן איז נאָך טיעפער געוואָרען. עס איז ניטאָ מעהר קיין רעטונג פאר דעם צאריזמוס!

נאטור און לעבען.

איך בייג זיך צו די בלומען איין,
זיי ווילען מיך ניט קענען,
„די אויגען דיינע — זאָגען זיי —
מיט לוסט פון ראכע ברענען.

„פון דיינע ליפען ווייהט דער הויך
פון הייסע גיהנם־פלאַמען,
און ריהרען זיי אונז אָן, דער קוס
אונז וועט אויף טויט פאר׳סס׳ען

דאָס טייכעל פליסט מיט גאָלד־באשפריצט,
און לויפענדיג, דאס וואסער
מיר רוישט ברוגזידיג: „אוועק,
דו נאטט און מענשען האססער.

„גערדאנקען פינסטערע ווי נאכט
פארמאכען דיין געהירען,
און קומסטו נאָהענט, איך וועל מיין גלאנץ
דעם גאָלדענעם פארלירען“.

די סאָסנעס פון די בערג ארום
זיי רוישען און זיי זאגען:
„וואס האט דיך איצט ס ב ט י ו ן ־ מ ע נ ש
געבראכט אהער צו טראגען —

„דאָ הערשט די רוה... און דו טראגסט אום,
אין ברוסט מלחמה שטורעם.
דאָ איז דאס לעבען גאַנץ... און דו
צופליקט ביסט פון יסורים....

אין לעבען וואו דער קאמפף געהט אָן,
געפינסטו קריענס־חברים.
די רוהיגע נאטור דיך האט
אריינעליינט אין חרם„“‘

יהואש, (פאָרווערטס.)

א כאראקטעריסטיק פון די „פועלי ציון“.

אין 167־טען נר. „פריינד“ גיט דער בעקאָנטער יודישער פובליציסט R. א כאראקטעריסטיק פון די „פועלי־ציון“. R. איז ניט קיין סאָציאליסט און אויך א קליינער ציוניסט. זיין מיינונג איז דעריבער נאָך אינטערעסאנטער אלס א מיינונג פון אַנ׳אונפארטייאישע פערזאָן. ער רעדט אנפאנג ארום דעם ספעציעלען טיפ אינטעליגענטען, וועלכע מיר טרעפען נור ביי יודען און וועלכע ער רופט „אנגעלייענטע“. דאָס זענען מענשען אָהן עלעמענטארע בילדונג, וועלכע האָבען אָבער דורכגעקוקט, דורכגעבלעטערט אָדער זאָגאר נור געזעהען פיעל ביכער. מענשען וואָס רעדען אָפט מאָל וועגען זאכען, פון וועלכע זיי האָבען קיין בעגריף ניט און בעניטצען ווערטער, פון וועלכע זיי ווייסען זאָגאר ניט דעם טייטש. פאר אזעלכע „אנגעליענטע“ האלט דער שרייבער די פיהרער פון די „פועלי ציון“.

פעליעטאָן.

ooooo

ווילליאם מאררים.

א לעקציאָן פון א קעניג.

(ענדע)

און דערווייל האָט זיך די ארבייט אלס געדרוקט פאָרוועדטס, און די זון האָט זיך ארױפגעהויבען וואָס אמאָל העכער און נעהנטער צו מיטאָג. אָבער יעצט האָט דאָס געלעכטער פון די הערדן ארפגעהערט, און דאָס קלאפען פון די לאָפאָ־טעס און העק האָט זיך דייטליך נאָכגעלאָזען. דער שלאכטשיק, וואָס איז פערנומען געוועזען ארום דעם טיסט, האָט זיך אנידער געזעצט אויף א בערגעל און האָט זיך איינגעקוקט אין טייך. דער קעניג האָט בלויס הארטנעקיג געארבייט, און די אנדערע הערדן האָבען איהם נאָכגעפאָלגט דורך שאנדע, דאָס צם ענדע האָט דער נעהנסטער פון קעניג געווארפען די האָק מיט א ליארם און האָט געשאָלטען זעהר מיט מיאוסע ווערטער. און געוועזען איז דאָס א גראָבער מאנספערזאָן, מיט א שווארצע גרויסע באָרד, א געזונדער אין אלטקייט, בעקאנט פון זיין מענערשאפט. דער פיהרער פון יענער סוויטע, וועלכע האָט פיעל מאָל געבראָכען די רייהע פון די היידען, געליעבט פון קעניג זעהר, פאר זיין קאָכענדיגע נאטור.

דער קעניג האָט איהם אויך געזאָגט:

— קאפיטאָן, עס געהט נישט נאָך דעם.

— ניין, הערר. אָבער פרעג בעסער דעם אויפזעהער, וואָס אורטהיילט ער וועגען אונזער ארבייט.

— אויפזעהער — האָט דער קעניג זיך אָנגערופען — ווי צייכנען זיך אוים די טהעטיגע קאוואליערען? צו מעגליך שלעכט האָב איך איינגעריכטעט די ארבייט?

— ניין, הערר, אָבער די הערדן ווייזט שוין בלויס אוים, אז זיי ארבייטען עפעס, ווייל זיי זענען ערמיעדעט, און דאָס איז פאר דעם, ווייל זיי האָבען גע־ארבייט שווער, אָבוואָהל זיי שטאמען פון עדעל בלוט.

— איז דאָס אמת, מיינע הערדן — האָט זיך דער קעניג געווענדעט צו דער סוויטע — אז איהר זענט מיעד?

אויף דיעזע ווערטער האָבען אלע אראָבגעלאָזט די קעפּ, גאָר נישט זאָ־גענדיג, מיט דער אויסנאמע פון קאפיטאן. דיעזער וויעדער, אלס דרייסטער מענש האָט זיך־אנגערופען:

— קעניג, איך זעה יעצט, וועגען וואָס עס איז דיר געגאנגען; האָסט אונז דאָ אהער געפיהרט, אום אונז צו זאָגען די לעהרע אויף פלאטאָנ׳ס ארט, וועלכען דו האָסט אייבינג אויפ׳ן מויל; אין אמת זאָגענדיג, ווען אייך נאָר איך זאָל קענען ארויסטראָגען זיך פון דאנען ווי אָם שנעלסטען און זיך אנידער זעצען ביים טיש, רעד, וויפיעל דו ווילסט אליין! אָבער צו ווערסטו מיר ערלויבען שטעלען דיעזע בויער איינינע פראגען?

— רעד — האָט דער קעניג געזאגט, נאָך וועלכען דורך זיין קאָפף איז אדורך געלאָפען א וואָלקען מיט געדאנקען.

דער קאפיטאן האָט זיך אויסגעגלאכט, און האָט געפרעגט דעם בויער:

— מיין בראווער מאן, ווי לאנג ארבייטען מיר דאָ?

— צוויי שטונדען, אָדער נישט פיעל וועהניגער, רעכענדיג לויט דער זון — האָט יענער געענטפערט.

ווערטער. נאָר שוין די סתירה וואָס .R האָט דאָ אויפגעפיהרט, איז גענוג צו ווייזען, אז די „פועלי־ציון" פערדרייען אומזיסט זיך און יענעם א קאָפּ, אז צו דעם בארג לעכע־ליכקייטען און אונקאָנסעקווענצען פון די ציוניסטען ווארפען זיי צו נאך זייערע אייגענע.

פון פראווינץ.

פשעמישל.

פון די אָרגאניזאַציאָנען. — איין עכאָ פון די פאָליציי מאַסאַקרע!

זייט איינינע מאָנאַטען האָט זיך אין די פשעמישלער פאַך אָרגאַניזאַציאָנען אנגעפאַנגען איין שטילע אָבער אינטענזיווע ארבייט. מיט אויסנאַהם בוי ארבייטער פעראיין, וועלכער וועט פון איין לאָקאַל אויף איין אָרטס גרופּע פון לאַנדעס פערבאנד (לויט בעשלוס פון דעם צוזאַמענפאַהר פאַר איינינע וואָכען אין יאַראָסלאַוו) אומגעוואַנדעלט ווערען, זענען אַלע אַנדערע פעראיינען צו די צענטראַל פערבענדע ביינעטרעטען, און מיט יעדען טאָג זעהען מיר איין צווואַקס פון מיטגליעדער פון יעדען איינצעלנען פעראיין. די שניידער אָרטס גרופּע צעהלט שוין היימע איבער זעכציג צעהלענדע מיטגלידער. דאַנגענען די מאַלער זענען אַלע אָרגאַניזירט, דאָס מיט אויסנאַהם 2 אָדער 3 געהערן זיי אַלע אַן אין זייער פאַך אָרגאַניזאַציאָן עס איז אונז אויך די לעצטע צייט געלונגען צוויי נייע אָרטס גרופּען צו גרינדען א. צ. די קאַפּלער ארבייטער אונד פליישער, פון וועלכע עס איזט צו האָפען דאס די זעלבע וועלען אין קורצען שעהנע רעזולטאַטען ברענגען, אויך די האַנדעלס־געהילפען, וועלכע זענען אימער צערשפּליטערט געוועז, צעהלען שוין היימע איבער דרייסיג מיטגלידער. דער קורצער איבערבליק ציינט שוין, אַז דער לאַנדעס פאַך־קאָנגרעס, וועלכער איז אין פריהלינג אָבגעהאַלטען געוואָרען, ברענגט זיינע פריכטע אונד עס איז צו וואונשען, דאס די גאַליציאַנער גענאָסען זאָלען טראַכטען די וויכטיגקייט פון די בעשליסע פון דעם אויבען דערמאָהנטען קאָנגרעס צו פערשטעהן און אויך די זעלבע איבעראַל אינ'ם לעבען צו רופען. דאַן וועלען זיך אונזערע „נייע אניטאַטאָרען" איבערציינען, דאס זייער דעמאַגאָגיע, וועלכע זיי ווענדען אָן, דאס נישט דורך קיין איינציגע אַנדערע זאַך האָט דער קאָנגרעס בעשלאָסען די בילדונגס פעראיינען אויפצוהעבען נאַר דאַדורך, מען זאָל נישט צולאָזען, אז דאס וואַרכאַלסטווע זאָל קיין פּלאַץ האָבען. ציינט דאַהער גענאָסען דאָס מיט פאַלשע מיטעל קען מען ווייט נישט געהען און אַגיטירט פאַר די צענטראַל פערבענדע, וועלען מיר אין קורצעהן זעהן איין רעזולטאַטיווער עס וועט ווייטער געהן, מיר מיט אונטענציווע ארבייט אָדער זיי מיט דעמאַגאָגישע מיטעל.

צו דעם וואָס די פשעמישלער ארבייטער האָבען מיט זייער בלוט די שטיינער בעשפּריצט איז נאָך דער הינגער בעהערדע צו ווייניג, דען זי וויל דאָך אמאָל פאָלקאָמענע רוהע האָבען. די לעצטע וואָך האָבען 116 אר־בייטער פאָרלאַדונגען ווענען עפענט ליכע געוואַלד צום אונטערזוכונגס ריכטער ערהאַלטען. ווי עס ווייזט זיך, וויל די ק. אונד ק. פאָליציי און פראָקאַראַטוויר־יום אומזיסט קיין פענסיע נעהמען!

ז...ן.

כראניק.

די אבטהיילונג נארוועגיע'נס פון שוועדען.

אויף א ספּעציעל אין דעם ציעל צונויפגערופענער אויסער אָרדענטליכער סעסיע פון שוועדישען פאַרלאַמענט האָט מען געמוזט ענדליך, ניט ווילענדיג, איינשטעהען אויף דעם, אַז דער שוועדישער קעניג הערט אויף צו זיין אויך נארוועגישער און אַז אויף דעם סקאַנדינאַווישען האלב אינזעל וועלען לעתיד זיין צוויי גאַנץ בעזונדערע, אונאבהענגיגע מלוכות. דער שוועדישער סיים האָט אָבער דערביי אויעקגעשטעלט עטליכע תנאים, אונטער וועלכע ער וועט געבען זיין ערלויבניש אויף דעם פאליטישען גט. די וויכטיג־סטע תנאים זענען, אַז נאָרוועגיע זאָל צושטערען די פעסטונגען אויף'ן גרענעץ פון שוועדיע, אז זי וועט ניט מאכען קיין שוועריגקייטען דעם אויסלענדישען האַנדעל פון שוועדיע און וועט דורכלאָזען דורך איהרע פארטען שוועדישע סחורות, ניט נעהמענדיג פון זיי קיין אָבצאָהל, אַז זי וועט אבגעבען אויף איהר טעריטאָריום פאשע פאַר די שוועדישע רעזעס און ז. וו. די וויכטיגסטע פאָדערונג איז אָבער געוועזן, אז ענטווידער דער איצטיגער נארוועגער סיים, וועלכער האָט אבגעזעצט דעם קעניג אסקאר II. פון טהראָן זאָל פערנאַנדערגעלאָזט ווערען און ערשט דער נייע ערוועהלטער זאָל זיך מיט דער אנגעלעגענהייט בעשעפטיגען, אָדער מען זאָל אין נארוועגיען פאַרשרייבען אנ'אַלגע־מיינעם רעפערענדום, ד. ה. מען זאָל די פראגע: צו נארוועגיע דאַרף אבגעטהיילט ווערען פון שוועציע, אונטערגעבען אונטער די דירעקטע אבשטימונג פון דעם גאַנצען פאָלק. די נארוועגישע רעגירונג איז בעשטאַנען אויף דאָס צווייטע. די אַבשטימונג האָט שטאַטגעפינדען דעם 13-טען ד. מ. דער טאָג איז אין גאנץ נארוועגיע געוועזן א גרויסער, פייערליכער נאציאָנאַלער יום־טוב. אויף אַלע עפענטליכע און פריוואַטע הייזער האָבען געפלאַטערט פעהנער, איבעראַל האָט מען געמאַכט דעמאָנסטראַציעס אויף די עהרע פון דער פרייער נארוועגיע. דער אַנטהייל פון פאָלק אין אבשטימונג איז געוועזן אנ'אונגעהייער גרויסער. אין איניגע בעצירקען האָבען אבגעגעבען די שטימען אַלע וואָס האָבען נור געהאַט דאָס רעכט צו שטימען. עס זענען אבגעגעבען געוואָרען 368 טויזענד שטימען פאַר דעם אבטהיילען זיך פון שוועציע און אין גאַנצען 184 שטימען נעגען. דער שוועדישער קעניג און דער שוועדישער פארלאמענט האָבען געוואָלט האָבען די תשובה פון נאָרוועגישען פאָלק... איצט האָבען זיי זי; דאָס גאַנצע פאָלק, ווי איין מאַן האָטאויסגערופען: נידער מיט דער אוניע, נידער מיט'ן קעניג!.

די יודען אין דייטשלאנד.

— אין דעם משך פון 1889 ביז 1902 האָבען שוין זיך אין דייטשלאַנד גע־טויפט 1900 יודען. און די צאָהל פון די, וואָס טויפען זיך, וואַקסט פון יאָהר צו יאָהר אַזוי, למשל, האָבען זיך אין 1883 געטויפט נור 54 יודען. אין 1900 שוין 170, אין 1901—240, און אין 1903—348.

אין דייטשלאַנד קומט אויך פאָר, אַז קריסטען זענען זיך מגיר. גאָר און גאָר האָבען אין ד״ר צייט פון 1889 ביז 1902 אָנגענומען דעם יודישען גלויבען 133 קריסטען. די צאָהל פון אַזעלכע גרים ווערט מיט יעדען יאָהר ווייניגער. אין יאָהר 1889 האָבען זיך מגיר געווען 19 קריסטען, אין 1900— 10. אין 1901—9, און אין 1902—נאר 7.

די סאציאליסטישע פרעסע אין דייטשלאנד.

דעם 1־טען יולי 1905 איז די דייטשע סאָציאַליסטישע פרעסע בעשטאַנען פון פאָלגענדע צאָהל צייטונגען: אויסער דעם צענטראַל־בלאַט דעם בערלינער „פאָרווערטס", און דעם וויסענשאַפטליכען זשורנאַל די „נייע צייט" עקזיסטירען 55 טעגליכע צייטונגען. 2 — וואָס געהען ארויס צוויי מאָל א וואָך, 1 — וואָס געהט אַרויס צוויי מאָל א חודש און 4 — וואָס געהען ארויס איין מאָל א חודש. אויסער דעם ווערן נאָך ארויס־געבען 2 וויטץ־בלעטער און 2 אונטערהאַלטונגס־בלעטער.

דיא געווערקשאַפטליכע פרעסע פון דייטשלאנר בעשטעהט פון 69 בלעטער, פון וועלכע דאָס רוב געהן ארויס אַלע וואָך אָדער אַלע 2 וואָכען.

די רעוואלוציאנערע בעוועגונג אין רוסלאנד און אין רוסיש־פוילען.

דער קאפיטאַליסטישער פאטריאטיזמוס.

די רוסישע צייטונגען שרייבען, אַז די רוסישע טראַנספּאָרט־און שיפען־געזעלשאַפטען, וואס זענען נעשטאַנען אין א פערבינדונג מיט דער רוסיש־חינעזישע באַנק און מיט די קאָנצעסיעס ביים יאַלו, האָבען זיך פערנומען די לעצטע עטליכע חדשים פאר דער מלחמה — מיט אַריבערפיהרען יאַפּאַנישע קריעגס־מאַטעריאַלען אין די קאָרעאישע פּארטען.

צו שפּעט.

אונזערע לעזער געדענקען וואס פאר א נערודער עס האט אנגעמאַכט אין קאווקאַז דאס אוועקנעהמען דעם קירכען פאַרמעגען ביי די אַרמענער. פון דאַן אָן הערשט דאָרט אַנ'אמת'ע רעוואלוציע. איצט בעפעלט דעם צאַר'ס אוקאַז, מען זאל זיי אַלעס אָבגעבען צוריק. איין זאַך איז אבער דער אוקאַז זיי ניט אימשטאַנד צוריקגעבען: דאס פערנאסענע בלוט און די פערלארענע לעבענס פון זייערע ברידער און דעריבער מוז מען צווייפלען צו דאס וועט שוין איצט העלפען.

דער מיליטערישער צושטאנד אין לאדז.

אין לאָדז האָט דאָס מיליטער געריכט פער'משפט דריי מערלאך, וויטנלער, די טעכטער פון א ווערטין אויף די קאָנסטאַנטינער גאַס, צו 18 מאָנאַט תפיסה אין פעסטונג, ווייל זיי האָבען פערשפּרייט רעוואלוציאָנערע שריפטען און האָבען מבזה געווען א מיליטערישען פאסטערונעק.

אויף די פאַרשטאַדט באַלוטי האָט די פאָליציי אַרומגערינגעלט א יודישע פערזאַמלונג און האָט אַרעסטירט 248 יודישע אַרבייטער.

די אגראַרישע רעוואלוציע אין קורלאנד.

אין קורלאַנד הערשט איצט א פויערים־רעוואָלוציע. נאָך הונדערטער יאָהר פון אונטערדריקונג זייטענס די דייטשע פּריצים זיינען זיך איצט אָן זיי נוקם די פויערים, ברענענדיג און פערניכטענדיג זייערע גיטער. זיי שאַנעווען אויך ניט די גייסטליכע. די דאָרטיגע גלחים האָבען זאַגאר דערלאנגט א ביטע,

וואָס טראָגען די ציוניסטישע פּאָהן. וואָגען די „פּועלי ציון", אַז די יודישע אַרבייטער־פּראַגע קאָן אין גלות ניט פּערענטפּערט ווערען, זאָגען זיי דערמיט נופא, אַז די טיילונג אויף קלאַסען קאָן מען אין גלות ניט אָנווענדען אויף יודען און דערפּאַר נעהען זיי האַנד אין האַנד מיט דער בורזשואזיע. אָבער דעמאָלט דאַרפּען זיי אויך אויפהערען צו ריידען פון קלאַסען־בעוואוסט־זיין. ריידען פון קלאַסען־בעוואוסט זיין אין ציוניזם, הייסט אַזויפיעל ווי ריידען פון אַ קיילעכדינען דרייעק:

ווי אַ קיילעכדינער דרייעק זעהט דעריבער אויך אויס די רעזאָלוציע, וואס די זשיטאָמירער „פּועלי ציון" „האָבען געשיקט קיין באַזעל אין טעריטאָריאליסטען ביורא". דער אינהאלט פון דער רעזאָלוציע איז פאָלגענדער:

„זעקס הונדערט „פּועלי ציון" פּראָטעסטירען געגען דעם רעאַקציאָנערען, בורזשואזען פּאַלעסטיניזם, וועלכער פערדונקעלט דאָס קלאַסען־בעוואוסט־זיין און ניט ניט קיין אַנטוואָרט אויף דער יודישער אַרבייטער פּראַגע. פּעראַכטונג די יעניגע, וועלכע ווילען בעגראָבען דעם טעריטאָריאַליזם — די איינציגע אַנטוואָרט אויף די שרעקליכע, אונגעהויערע לאַגע פון דעם יודישען פּראָלעטאַריאַט".

איז דאָס ניט אַ שנירעל גלאָז־פּערל, וואָס זיי האָבען צונויפגעשלעפּט פון פערשידענע ביכלעך ניט פערדויענדיג זיי? וואָרום וואָלטען די מענשען געוואוסט וואָס זיי ריידען, וואָלטען זיי פערשטאַנען דעם זין וואָס שטעקט אין אויסדרוק „קלאַסען־בעוואוסט זיין", וואָלטען זיי בשום אופן ניט געקאָנט קומען פון דאַנען צו דער משונה'דינער פראַזע: „דער טעריטאָריאַליזם איז די איינציגע אַנטוואָרט אויף דער פּראַגע פונ'ם יודישען פּראָלעטאַריאַט"! וואָלטען זיי געוואוסט, וואָס הייסט אַ בורשואַזנע בעוועגונג און וואָס איז דער חלוק צווישען איהר און אַ פּראָלעטאַרישער בעוועגונג, וואָלטען זיי ניט געקומען צו דער נאַרישקייט, אַז דער טעריטאָריאַליזם איז לעילא ולעילא און נאָר דער פּאַלעסטיניזם איז רעאַקציאָנער, בורזשואזיש.

זאָגט מען:

די „פּועלי ציון" האַלטען טאַקע פון דער קלאַסען־טעאָריע, זיי אַרבייטען מיט אַנ'אמת אויף צו ענטוויקלען אין פּראָלעטאַריאַט זיין קלאַסען־בעוואוסט זיין, זיי ווייסען גאַנץ גוט דעם טיפען חלוק צווישען דעם פיערטען און דעם דריטען קלאַס, און זאָגען זיך ניט אָב פון דעם קאַמפּף צווישען די ביידע קלאַסען; נאָר דערוויל, איידער דאָס דועל הויבט זיך אָן, ווילען זיי אינאיינעם מיט דער בורזשואזיע אריבערטראָגען דעם פּלאַץ פונ'ם דועל פון דאַנען אויף אַנ'איינענער טעריטאָריע.

דער משל איז אפילו אַ פיינער אָבער ניט קיין גלייכער. און אויב גלייך איז ניט פאַר די „פּועלי ציון".

וואָרום אין דער אַרבייט פונ'ם „אַריבערטראָגען דעם פּלאַץ" זענען ביידע גלייך פּעראינטערעסירט, האַט ניט איינער קיין העכערע צוועקען פון דעם אַנדערן, און בשעת דער אַרבייט, אויב זיי ווילען זי אויספיהרען, מוזען ביידע טהון זייער זאַך רוהיג, האַנד אין האַנד; אין דער אַרבייט איז ניט צו זעהן מיט וואָס איינער איז מעהר מיוחס פונ'ם אַנדערן...

דאָס דועל פּאַסט אָבער אַהער לחלוטין ניט. אויסקלויבען אַ פּלאַץ פאַר'ן דועל, אין פּשוט'ען לעבען, איז אַ זאַך פון היינט אויף מאָרגען, אַ טאָג פריהער אָדער שפּעטער. דער ציוניזם איז אָבער אויף דורות, אַרבייט אויף צעהנדלינגער יאָהרען. די מענשען, וואָס קלויבען „איצט דעם פּלאַץ" וועלען ניט האָבען דאָס דועל; אַנדערע מענשען, אַנדערע דורות וועלען דאָס האָבען צו טהון. און די אינוואַלידען, וואָס נעהען זיך אין שלום און אין אחדות זוכען אַ פּלאַץ, וואו אַנדערע וועלען זיך דועלירען וועלען נאָר חוזק מאַכען פון זיך, אויב זיי די אינוואַלידען, וועלען זיך בלאָזען איינע אויף די אַנדערע און וועלען אַנדערע איינריידען, אַז זיי זענען שונאים צווישען זיך...

איידער צו ריידען פון קלאַסען־בעוואוסט זיין קאָנטראַלירט בעסער איבער אייער אייגען בעוואוסט זיין און דאַן וועט איהר מוזען אָנגעהמען — כדי צו ריידען מיט אייער לשון — די פאָלגענדע „רעזאָלוציע":

ענטוועדער — אָדער: ענטוועדער זענט איהר ציוניסטען, פערנעהמט זיך מיט ספּעציעל נאַציאָנאַלע, אַלגעמיין יודישע אינטערעסען, טאָ הערט אויף צו טראָגען דאָס שטריימעל פון „אַרבייטער קלאַס" פון פּראָלעטאַריאַט", וועלכעס שטעקט ניט גוט אויף אייך; הערט אויף צו דרשה'נען וועגען „קלאַסען־אינטערעסען", „קלאַסען־בעוואוסט זיין" מיט וועלכע איהר מאַכט דאָ נאָר חוזק פון זיך... אָדער — איהר האַלט פון דעם אידעאַל, וואָס דער פיערטער קלאַס איז בערופען אין לעבען אויסצופיהרען, האַלט פון דער קלאַסען־טעאָריע און אינטערעסירט זיך מיט די אינטערעסען פון דעם אַרבייטער קלאַס, טאָ מישט ניט אריין אַהין אַזעלכע עלעמענטען, וואָס האָבען דערצו קיין שייכות ניט, און ווילט ניט זיך פון אַנדערע פערדונקלען דאָס פּשוטע בעוואוסט זיין"..

עס זענען דאָ נאָך סתירות צווישען די ווערטער: ציוניזמוס און סאָציאַליזמוס, וועלכע אַ טהייל ציוניסטישע אַרבייטער האַט צונויפגעבונדען, שפּאַטענדיג פון יעדער לאָגיק און פון דערווירקליכער בעדייטונג פון די ביידע

זעהן דאָס אַלץ אין ווייערע הענד, האָט זיך זיי אויסגעוויזען, אַזוי ווי דער הימעל וואָלט זיך עפענען פאַר זיי אויף דער ערד.

אם אָבענד, ענדענדיג די רייזע, האָט דער קעניג מיט זיין גאַנצע סוויטע אהיים געקעהרט. דער קעניג איז געווען שטיל שווייגענד און פערקלעהרט; אם ענדע האָט דער קאַפּיטאַן, רייטענדיג אויפ'ן פערד ביי זיין זייט, אנגערופען זיך:

— געב מיר יעצט צו ערקענען, קעניג, אויך די צווייטע לעהרע, וואָס דו האָסט אונז פערשפּראָכען.

— איך מיין, אַז דו קענסט זי שוין — האָט דער קעניג געאַנטוואָרט — דען אַנדערש וואָלסטו נישט געערדט צו דעם בויער. נאָר זאָג מיר, וואָסערע איז דיין מלאכה, און וואָסערע מלאכה איז פון די אַלע, פון וועלכע איהר לעבט, פונקט אַזוי ווי דער טעפּער פון דיינע טעפּ און אַזוי ווייטער?...

דער קאַפּיטאַן האָט געענטפערט:

— אַזוי ווי דער טעפּער לעבט פון זיינע טעפּ, אַזוי לעבען מיר פון אבשינדעריי פון אָרימע מענשען.

דער קעניג אָבער האָט צוגעגעבען:

— און מיין מלאכה?

— דיין מלאכה איז הערשען איבער די גנבים, אָבער נישט זיין ערגער אַלס זיי.

דער קעניג האָט זיך צעלאַכט.

— געדענק דאָס גוט — האָט ער געזאָגט — און איך וועל דיר זאָגען וואָס איך האָב געדענקט בשעת דעם בויערס רעדע: "מענש, האָב איך זיך געטראַכט, ווען איך זאָל זיין מיט דיר אָדער אַזעלכער ווי דו, וואָלט איך דאַמאלס גענומען אַזעגעל אין האַנד אריין אָדער אַ לאַנצעט, און חאַטש אם ענדע אויך אַ שטעקען און וואָלט געזאָגט אַנדערע, אַז זיי זאָלען דאָס זעלבע טהון און וואָלט געריהרט פאָרווערטס; און ווייל מיר זענען דאָ אַזוי פיעל און מיר האָבען אויך נאָר נישט צו פערליערען מעהר אויסער אונזער עלענדעס לעבען, אַלזאָ וואָלטען מיר געמוזט קעמפּפען און זיעגען אויך ענדיגען מיט די מלאכות פון קעניג, רייכע און וואוכערניקעס און עס וואָלט נישט זיין דאַמאָלס קיין אַנדערע מלאכות, אויסער איינע אויף דער וועלט: אַרבייטען פריילעך פאַר אונז און וועלכסט און לעבען פריילעך פון אונזער אַרבייט!"

דער קאַפּיטאַן אויף דעם:

— אַלזאָ דאָס איז יענע לעהרע?... ווער וואָלט דאָס דיך הערען, ווען דו וואָלסט עס אויסשפּרעכען...

און דער קעניג:

— ווער?... דיעזע וועלכע וואָלטען געכאַפּט דעם קעניג, וואָס האָט בעקומען אַ פערטימלונג און וואָס וואָלטען איהם פערמאַכט אין אַ שפּיטאָל פון וואַהנזיניגע פאַר קעניגע; איבער דעם האַלט איך מיך איין דאָס אויסצושפּרעכען. און יעדאָך וועט זי בעקאַנט געמאַכט ווערען...

— מען וועט זי אָבער נישט וועלען הערען — האָט דער קאַפּיטאַן געענטפערט — אויסער דיעזע, וואָס הענגען און טייטען די בעקאַנטמאַכער פון נייע זאַכען, גוטע פאַר דער וועלט.

אונזער מלאכה איז גוט אויף היינט און פאַר די היינטיגע וועלט.

דאָס זאָגענדיג, זענען זיי אָנגעקומען צום קעניגליכען שלאָס, און האָבען געגעסען און געטרונקען, זיי האָבען זיך אויסגערוהט — און די וועלט איז ווייטער געגאַנגען מיט איהר דרך.

איבערזעצט פון מ. פּראָקאָם.

זייערע ראָליעס און געהאַלטען זיך זעהר פֿריי אויף דער סצענע, וואָס טרעפֿט זיך ניט שטענדיג ביי אַמאַטאָרען.

און נאָך אַ וואָרט. צו איז כדאי צו שפּיעלען אין אַ פֿאָלקסטעאַטר אַ שטיק, וועלכע איז איין גרויסע טענדענץ (מיר וועלען נאָך מאַכען אויפֿמערקזאַם אויף די לינענס, וואס דער פֿערפֿאַסער לעגט אריין נחמן'ען אין מויל וועגען דער יודישער לאַגע אין גאַליציע)? צו דען האבען ווירקליך די פּאָגראָמען אין רוסלאַנד אויסגעציינט דעם באַנקראָט פֿון דער ציוויליזאַציע? דאָס איז אַליין איינס ווי ווען מען זאָל שפּיעלען אַ שטיק, אין וועלכער אַלע יודען וועלען זיין פּראָצענטניקעס. דאָס קען נור פֿערשטאַרקען דעם שאָוויניזמוס און פֿאַנאַטיזמוס, סיי דעם יודישען און סיי דעם קריסטליכען.

מ. מיכלזאָהן.

ליטעראַטור אין לעבען.

פֿאָלגענדע ביכער זענען אָנגעקומען אין די רעדאַקציע פֿון „יודישע אַרבייטער צייטונג“:

די קאָנסטיטוציע און אונזער פּראָגראַם. ערשטער טהייל. די פּאָליטישע אָרדנונג. כ. ב—קי. אַרויסגעגעבען פֿון אַלגעמיינעם יודישען אַרבייטער בונד אין ליטא, פּוילען און רוסלאַנד. דרוקעריי פֿון בונד. זשענעווע, יוני 1905.

Na barykady. Organ Warszawskiej Organizacyi Polskiej Partyi Socyalistycznej (P. P. S.) Nr. 3. Sierpień.

Naprzód. Organ Siedleckiego Komitetu Okręgowego P. P. S. Nr. 1. Sierpień.

W sprawie bojkotu szkoły rosyjskiej. Odpowiedź P. P. Aszkenazemu, Massoniusowi, Popielowi i Legitymistom innym. Kraków, 1905 — Spółka Nakładowa „Książka“ (Grodzka 50). Cena 60 halerzy.

Rosyjskie partye polityczne i ich stosunek do sprawy polskiej. Napisał L. Płochocki. Kraków. Nakładem Spółki Nakładowej „Książka“ (Grodzka 50). Cena 3 korony.

Zionismus und Kirchenstaat von H. K. (Samuelo). Berlin. I. Singer & Co. Grosse Präsidentenstrasse No. 2.

Jüdische Aerzte und ihr Einfluss auf das Judentum. Von Dr. Simon Scherbel, Arzt in Lissa (Posen). Mit 3 Porträts. Berlin I. Singer & Co. Grosse Präsidentenstrasse No. 2.

איינגע פֿון די אויבענדערמאהנטע ביכער וועלען מיר אין קורצען בריי־טער ארומרעדען.

Do Ameryki i Kanady!

przeprawia **najtaniej i najlepiej** pospiesznymi i pocztowymi, wprost bez żadnego przesiadania z okrętu na okręt:

Generalny agent

M. G. Freudberg, ANTWERPIA 10 Van Leriusstraat (Belgia)

Odjazd do **Nowego Yorku** co sobotę; do **Kanady** co 10 dni! Wikt najlepszy, usługa staranna.

Niechaj nikt pierwej nie jedzie za morze, zanim od te Agencyi nie otrzyma wyjaśnień i cennika, który wysyła się chętnie i darmo.

די בילליגסטע בעצוגסקוועללע

אין ג טען אוהרען, גאָלד און זילבער, ביזשוטערי, אוהרען־בעשטאנדטיילע און ווערקציינע, ווי אייך מוזיק־אינסטרומענטע איזט ביי

IGNATZ CYPRES, Krakau.

FLORYANERGASSE 49.

איינע ניקעלטאַשענאוהר מיט 36 שטיק פּרימא ווררקע מיט אויפֿשריפֿט „סיסטעם ראָסקאָפּף“ מיט דרייאיעהריגער גאַראַנטיע זאַמט שענער ניקעלקעטע און לעדער־בייטעל פֿל. 1.95.

ביי אבנאהמע פֿון דריי שטיק פֿל. 5.50, זעכס שטיק פֿל. —.10.

רייך איללוסטרירטער פּרייז־קוראַנט מיט 800 אבבילדונגען גראַטיס און פֿראַנקאָ.

אגענטען ווערדען געזוכט!

Darmo i opłatnie otrzyma każdy mój bogato illustrowany cennik **Instrumentów muzycznych** oraz różnych zabawek

A. Scheuer, Kraków

ulica Grodzka L. 59/6.

Ostrzeżenie!

przed bezwartościowemi naśladownictwami!

KUNEROL

z poręczen. najczyściejszy tłuszcz roślinny z orzechów kokosowych zawierający 100% tłuszczu. — Żądać „KUNEROLU“ w każdym lepszym handlu spożywczym. Do miejscowości, gdzie niema „KUNEROLU“ wysyłamy na próbę około 5 kilogr. brutto po cenie Kor. 6·50 opłatnie do każdej stacyi poczt austr. węg. za zaliczką. — Dla hurtowników specyalne ceny. Broszurki i świadectwa lekarzy darmo.

Najstarsza i największa fabryka tłuszczu roślinnego w monarchii

Emanuel Khuner & Sohn

Wien, XIV/2.

מען זאָל זיי ערלויבען טראָגען בגדי חול, כדי זיי זאָלען זיך ניט וואַרפען אין די אויגען. נור די פויערים וועלען זיי דערקענען אָן... אפּעטיט. אין גאַנץ קורלאַנד האָט מען איצט איינגעפיהרט אַ מיליטער־צושטאַנד.

א גענעראל סטרייק אין ווארשא.

אין פערלויף פון אַ וואָך האָט וואַרשא שוין דעם צווייטען גענעראַל סטרייק. דער ערשטער איז געווען אַ פּראָטעסט נעגען דער ביאַליסטאָקער הריגה, וואו עס זענען געטויט געוואָרען 60 יודען. דער צווייטער, היינטיגען מאָנטאַג, פּראָטעסטירט נעגען דער צאַרישער קאָמעדיע, נעגען דער „קאָנסטיטוציע". ווי דער ערשטער אַזוי דער צווייטער איז פאָלקאָם געלונגען.

א נוטער איינפאל.

א רוסישע צייטונג, נאַטירליך אַ רעאַקציאָנערע, האָט פּראָפּאָנירט, מען זאָל די רומאַ ארומרינגלען מיט קאָזאַקען, ווייל נור דאַן וועלען די אַבגעאָרדנעטע האָבען דרך ארץ פאַר'ן געזעטץ. די רוסישע רעגירונג וועט געוויס דעם איינפאַל פּאַטענטירען.

פון יודישען טעאטר.

די יודען

א שוישפּיעל אין 4 אַקטען פון ע. טשירקאָוו

איבערזעצט פון י. וואַסערמאַן.

א פאָלקסטעאַטר מיט שפּיעלער־אַמאַטאָרען. מיט אַלע זיינע מעלות און חסרונות: מיט'ן פערשפּעטינען זיך, שטויסען זיך, ערטער אָהן נומערן, שלעכטע דעקאָראַציע און כאַראַקטעריסטיק, אָבער דערפאַר מיט אַ היימליכען, נאַטירליכען טאָן. די שפּיעלער האַלטען דאָס שפּיעל ניט פאַר קיין מלאכה, זיי שפּיעלען מיט בעגייסטערונג. אַזאַ איז געווען דער אַמאָליגער טעאַטר. דאָס פּובליקום איז אַריין יודישע, אַ וואַלד מיט ברונעטען, איהר איבערציינט אייך, אַז די נאַטור האָט זעלטען אַ טעות... שוין האַלב ניין, אַ קריסטליך פּובליקום וואָלט שוין די פּאָרלאָנגע צוהאַקט. דאָס יודישע פּובליקום זיצט רוהיג. אַ יוד קען וואַרטען... דערביי איז עס אַנ'אינטעליגענטגערע. ענדליך ווערען זיי שוין אויך אָן דאָס געדולד. דאָס מוזיק שפּיעלט, איין מאָל, צוויי מאָל. דער פאָרהאַנג פון דער סצענע הויבט זיך פּאַמעלאַך אויף. מען שפּיעלט: „די יודען". דאָס האָט אָנגעשריעבען אַ קריסט, אַ רוס. עס איז שוין אַ כלל אין דער ליטעראַטור, אַז די יודען אין די קריסטליכע שרייבערס ווערק זענען ניט קיין יודען. עס פעהלט זיי שטענדיג פעפער און זאַלץ. איבערהויפּט די פרומע יודען, דער אַלטער דור זיינען פאַר זיי כספר החתום, ווי אַ פערזיעגעלטעס בוך. ווייל דער קריסט קען איהם נאָר פון אַנ'אַנדער זייט ווי מיר קענען איהם; ווייל אַנדערש רעדט ער מיט איהם און אַנדערש מיט אונז, אַנדערש אויפ'ן גאַס און ווידער אַנדערש ביי זיך אין הויז. פון דעם כלל זענען „די יודען" פון טשירקאָוו'ען קיין אויסנאַהם ניט. אַ דאַנק דעם אָבער וואָס דאָס האָבען געשפּיעלט יודען, האָבען דעריבער זאָגאַר ניט יודישע רעדען אָפטמאָל אויסגעזעהען יודיש. איהר זעהט מיט אַמאָל צוויי צימערן און גלייכצייטיג צוויי וועלטען. אין ערשטען ארבייט לייזער פרענקעל דער אוהר־מאַכער מיט זיין געזעל שלמה. דאָ איז אַלעס, אָנגעפאַנגענדיג פון די מלבושים און ענדיגענדיג אויף די געשפּרעכען אַלטוועלטיש; אין צווייטען צימער הערשט שוין די קולטור. לייזער'ס ביידע קינדער, לאה און ברוך סטודירען שוין. צווישען די צוויי צימערן איז נאָך אָבער דאָ אַ שטאַרקער קשר: דער אַלטער לייזער ליעבט זעהר שטאַרק זיינע קינדער און האַלט זיי אויס. אַנ־אַלטער יוד וואָס שיקט זיינע קינדער סטודירען, דאָס איז שוין אַ פאַרשרייט. אין געוועהנליכע צייטען וואָלטען די קינדער געענדיגט דעם אוניווערסיטעט און דער אַלטער לייזער וואָלט קלויבען נחת. זענען אָבער די צייטען אונגעוועהנליכע. עס זענען פּאָגראָמען־צייטען, די אַטמאָספערע איז אָנגעזויגט מיט יודיש בלוט, אמת ניט נור מיט יודיש בלוט... און אַזאַ אַטמאָספערע איז ניט גינסטיג פאַר אַ דראַמאַט, די געוועהנליכע מענשליכע קאָליזיאָנען, די פריידען און ליידען בלאַסען, ווערען פערשוואונדען נעגען דער גרויסער שרעקליכער טראַגעדיע; די צרות פון יחידים ווערען דערטרונקען אין ים פון דעם גאַנצען פאָלקס צרות. עס איז ניט געלונגען אָנצושרייבען אַ דראַמאַ דוד פּינסקי'ן; עס איז נאָך ווייניגער געלונגען טשיריקאָוו'ען. לייזערס קינדער האָט מען פאַר געהמען אַנ'אַנטהייל אין די „אונרוהען" אויסגעשלאָסען פון אוניווערסיטעט. א געוועהנליכע געשיכטע אין רוסלאַנד. און אויך געוועהנליכע זיינען שפּעטער די סצענעס, וועלכע דער יונגער אַקאַדעמיקער מוז אין דער היים איבערלעבען. נאָך ספּעציעל אין אַ יודיש הויז. „מיר זיינען פרעמדע, מיר מוזען זיצען רוהיג" — זינגט איהם דער טאַטע און די מאַמע גאַנץ אָפט אונטער'ן אויער. דאָס זעלבע טהוט לייזער. צו לייזער'ן אין הויז געהט אַריין נחמן, דער לעהרער, אַ ציוניסט. ער האָט שוין פון לאַנג געשאַרפט די ציין אויף די יונגע לייט, וואָס האָבען ניט געהאַלטען פון זיינע חלומות. איצט איז געקומען די צייט, ווען ער קען זיך אָן זיי נוקם זיין. אין דער לופט פיהלט מען פּאָגראָמען. „וואו זיינען אייערע אידעאַלען", שפּאָט ער פון זיי. און אין אַזאַ צייט הערט אויף לאָגיק, די ממשלה איבער די מענשען בעקומט די שטימונג. און זי איצט אין גאַנצען אויף דער זייט פון נחמן דעם ציוניסט. אויף זיין זייט אַרגומענטירען... די שטיינער, וועלכע פאַלען אַריין אין די פענסטער, דאָס ווילדע געשריי און פייפעריי אונטער די פענסטער, די אויסגעפּענטעטע פינסטערע מאַכט פון פאַנאַטיזמוס און ווילדקייט. און נחמן טרעט צו צו זיין אַרבייט מיט גרויס נעניטקייט, מען זעהט אַז ער האָט לאַנג אויף דעם געוואַרט. ער זוינט דאָס בלוט פון די יונגע סטודענטען ביסלעכווייז, ער איז שופך דם טראָפּענווייז. גלייכצייטיג טרעט אָבער אַרויס אַ צווייטער טיפּ. אַנ'ערעלערער — דער אַלטער לייזער. ער ליעבט זיינע קינדער און דעריבער ליידעט ער פאַר אַלעס. די יונגע קינדער, די רעפּרעזענטאַנטען פון דער נייצייטיגער קולטור זענען פון אַלע זייטען אַטאַקירט: מבית ומחוץ, פון אינעווייניג און פון אויסענווייניג. צו אַזאַ קאַמפף זיינען זיי ניט צוגעפּאַסט, זיי מוזען פאַלען. און דאָ קומט אָן דער עפּיזאָד פון לאה'ס ליעבע און בערעזין'ען, אַ געוועזענעם רוסישען סטודענט. דער עפּיזאָד איז בלאַס, מאַכט קיין רושם ניט. די טהרערען פון לאה ריהרען אונז ניט, ווייל פאַר אונזערע אויגען שטעהט די גרויליכע טראַגעדיע — דער יודישער פּאָגראָם. און נחמן טריאומפירט. אַלעס געהט כשורה, נאָך זיינע אידעען נאָך. און די אידעע איז: שנאת עולם לעם עולם, אויף יודיש הייסט עס: צווישען יודען און קריסטען קען קיין מאָל קיין פריעדען ניט זיין. די קריסטען זענען איינער שוואַרצער פאַר'ן אַנדער'ן און טאָמיר איז עס נאָך ווייניג — האָבען מיר ביי יעדען אַקט אַ פּאָגראָם.

דאָס איז דער אינהאַלט פון „די יודען". מיר האָבען שוין געזאָגט, אַז דאָרט איז דאָ נאָר ווייניג יודישעס. אַלס רעפּרעזענטאַנטען פון דעם יודענטהום טרעטען דאָ אַרויס דער אַלטער לייזער מיט'ן געזעל שלמה, וועלכע זעהען ניכער אויס ווי אַ מלמד מיט אַ תלמיד און ניט ווי אַ מייסטער מיט אַ געזעל. דאָ הערשען נאָך פּאַטריאַרכאַלע בעציהונגען. אין לעבען איז עס שוין נאָר אַנדערש. אין דעם היינטיגען יודישען לעבען שפּיעלען שוין די ראָליע ניט קיין שלמה'ס נאָר אַרבייטער, ניט קיין לייזער'ס נור בלוטזויגער־מייסטער און דערביי זיינען דאָ גרויסע אויסבויטער אויך. מיר הערען זאָגאַר פון זיי אין דעם דראַמאַט, נור דער פערפאַסער האָט זיי מורא געהאַט צו ווייזען; דאָס וואָלט קאַליע געמאַכט דעם עפעקט. נור דער הויפּט איז, אַז אין לעבען זענען די ציוניסטען אַנדערע און די סאָציאַליסטען אַנדערע. פאַקטיש האָבען געגען פּראָגראָם געקעמפּפט סאָציאַליסטען און ניט ציוניסטען; פאַקטיש האָבען די פּאָגראָמען פערשטאַרקט די סאָציאַליסטישע בעוועגונג און פערשוואַכט די ציוניסטישע. מיר הערען אפילו, אַז נחמן האָט אויסגעזידעלט דעם נביר, דעם פאָרזיצענדען פון די ציוניסטען דערפאַר וואָס ער איז אַ פּיאַווקע, אָבער מיר קענען זיין זיכער, אַז דאָס רוב ציוניסטען האָבען געהאַלטען מיט'ן, נביר. אַלס קונסטשטיק האָבען „די יודען" אַ ווייניגען ווערט. עס איז צוגעשניטען אָהן אַ מאָס, די איינציגע אַקטען האַלטען זיך שוואַך בייזאַמען. פּיעל איבעריגע עפּיזאָדען (אַהרן, לייזערס ברודער, די מוהמע) און דערביי איז עס נאָר אָהן אַנ'אַקציע, וויכטיגערע מאָמענטען פּאַסירען הינטער דער סצענע און ווייניגער וויכטיגע אָבער עפעקטאָוונע שלעסט דער פערפאַסער אויף די סצענע. דערביי איז איבער דעם ווערק דער קראַקויער פּאָליציי צענזאָר, ווי געוועהנליך אומגעלומפּערט, דורכגעפאַהרען מיט זיין רויטען בלוישטיפט.

*

געשפּיעלט האָט מען די שטיק זעהר גוט. אויסגעצייכנט האָבען געשפּיעלט נחמן־פּאָזנאַנסקי, און לייזער־געבירטיג. גליקליכע מאָמענטען האָט געהאַט לאה, פריילין וואַסערמאַן, איבערהויפּט ווען זי איז געוואָרען צוריק אַ יודיש מיידעל, זעלטענערע — בערעזין־פּראָקאָפּ און ברוך־חאָמאַנטאָווסקי. ווייטער האָט גוט געשפּיעלט שלמה־קאָלוזינסקי, אהרן־הערמאַן (אין דער ראָליע פון איסערזאָהן האָט ער שלעכט געשפּיעלט, אָבער אין דעם איז שולדיג דער פערפאַסער), מאַשאַ, פריילין איינזיעדלער, דר. פוהרמאַן־וואַסערמאַן און ישראל, צייטונגס־קאָלפּאָרטער. זיי האָבען אַלע גוט פערשטאַנען

Proszę zawsze żądać **Wyrobu krajowego!**

Munka oszczędzające, jędrne mydło

z „nosorożcem" lub „kosą"

z Pierwszej Galicyjskiej Parowej Fabryki **mydła i świec**

Szymona Munka w Żywcu

(Założonej w roku 1846) Próbki i cenniki darmo.

Wydawnictwa Spółki nakładowej „Książka".

***Blos Wilhelm**. Rewolucya Francuska. Z 2 rycinami. Dwa tomy. (Na cienkim papierze 2 tomy w jednym). Cena 12 koron.

***Feldman W.** O Rosyi. Cena 1 korona.

***Informator.** Stronnictwa polityczne w Królestwie Polskiem Cena 2 korony.

Kalthoff Albert. Światopogląd religijny. (Treść: Przedmowa. Wstęp. — Nieskończoność świata. — Zachowanie siły. — Teorya rozwoju. — Pochodzenie wiary w Boga. — Treść wiary w Boga. — Modlitwa. — Stary i nowy człowiek. — Wiara i wiedza. — Wiara i jednostka. — Wiara i życie. — Prawo dziedziczności. — Prawo przystosowania. — Idealizm. — Ideał i życie. — Ideał jednostki. — Ideał społeczny. — Ideał religijny. — Wspólnota religijna. — Kult religijny. — Biblia. — Nauka religii. — Religijne wychowanie młodzieży. — Symbole religijne. — Religia a klechy. — Rzut oka wstecz). Cena 3 korony 20 halerzy.

***Kasprowicz Jan.** Chrystus. Poemat społeczno-religijny. Cena 3 korony w oprawie.

***Mańkowski Mieczysław.** U stóp szubienicy. Urywek ze wspomnień więziennych „proletaryatczyka". Cena 60 halerzy.

***Marks-Engels-Liebknecht.** Odbudowanie Polski. (Zbiór artykułów o kwestyi polskiej.) Cena 2 korony.

***Narkiewicz-Jodko i Szymon Dyksztajn.** Polski Socyalizm Utopijny na emigracyi. (Dwie rozprawy). Cena 1 kor. 20 hal.

Orkan Władysław. Herkules nowożytny i inne wesołe rzeczy. (Zbiór nowel). Cena 2 korony.

Orkan Władysław. Ofiara. Fragment w 3 aktach z 1846 r. Cena 1 korona 50 halerzy.

Orkan Władysław. Wina i Kara. Tragedya w 3-ech aktach. Cena 2 kor.

***Płochocki Leon.** Rosyjskie partye polityczne i ich stosunek do sprawy polskiej. (Treść: Przedmowa. — 1881 — 1903. Rosyjskie stronnictwa polityczne w przededniu wojny. — Stronnictwa rosyjskie wobec sprawy polskiej. — Dodatki). Cena 3 korony.

***Stepniak S.** Losy nihilisty. Romans. Z przedmową Jerzego Brandesa. Cena 6 koron.

Verhaeren E. Jutrznie. Dramat społeczny. Przekład Maryi Markowskiej. Cena 2 korony.

* * *

***Gierszyński Henryk dr.** Emigracya i Skarb narodowy. Cena 20 halerzy.

***Luśnia Michał.** Jak się narody rządzą? (Wydawnictwo Związku Postępowej Młodzieży Polskiej z funduszu imienia H. Bukowskiego). Cena 60 halerzy.

***Plechanow.** Anarchyzm i socyalizm Cena 2 koron 60 hal.

***Rocznik Związku Postępowej Młodzieży Polskiej.** Rocznik I. 1905. Cena 1 korona.

Rops F. Porządek panuje w Warszawie. (Wspaniała heliograwura). Cena 7 koron 50 halerzy.

***Zmowa powszechna przeciw rządowi.** (Wydawnictwo Ludowego Koła Oświaty). Cena 30 hal.

Wydawnictwa, oznaczone gwiazdką (*) nabywać można również na specyalnym cienkim papierze).

Do nabycia we wszystkich księgarniach.

Pod prasą i wkrótce wyjdą.

Jaeckh G. Historya Międzynarodowego Stowarzyszenia Robotników.

Promus C. Powstanie chrześciań
stwa.

Wasilewski Leon. Rządy konstytucyjne w Zachodnie Europie i Ameryce.

צו בעקומען אין אלע גרעסערע געשעפטען

PARVEOL

!!

די רייניסטע

גוואראנטירטע

פפלאנצונגס

פוטער

פארטרעט פאלשטענדיג
דאס נאטירליכע פוטער.

נויטהיג אין יעדער יודישער
קעך צום קאכען, פרעגלען
און באקען.

און דער פאבריק פון יאנ. זינגער אין ביעלסק (עסטרייכישע שלעזיען).

דער גענ. פערטרעטער פיר גאליציען און בוקאווינא:

Simon Loria, Kraków, Sebastayna 20.

Do

Ameryki!

jakoteż do innych zamorskich krajów przeprawia najtaniej powszechnie znana firma

B. Karlsberg, Hamburg

Ferdinandstr. 15.

Nim kto szyfkartę kupi, niech porówna moje ceny z cenami agentów okrętowych.

Skład Piwa Karwinskiego

Jego Eksc. hr. Larisch-Mönnich'a

Kraków, ul. Poselska 15 — Telefon 431

poleca P. T. Publiczności swoje wyśmienite piwa

jako specyalność

PIWO ZDROWOTNE

à la Kulmbachskie

(Granatbräu)

I PIWO CESARSKIE

à la Pilzneńskie, beczkowe i butelkowe.

jako specyalność

Wysyłka do dumu. — O liczne zamówienia uprzejmie uprasza

Skład Piwa Karwińskiego

Wydawca i odpowiedzialny redaktor **Ignacy Gross**. Z drukarn Józefa Fischera w Krakowi